

Vibeke Tornhøj Christensen

Vægt og kapital

– Differentieret vægt hos voksne og børn analyseret gennem Bourdieus begreber om habitus og kapital

Forekomsten af overvægt og fedme er steget i den danske befolkning inden for de seneste årtier. En betydelig mængde forskning har påvist sammenhænge mellem vægt og socioøkonomiske karakteristika så som uddannelse og indkomst. I denne artikel søger jeg at belyse disse sammenhænge gennem et sociologisk teoretisk perspektiv. Artiklen tager udgangspunkt i Bourdieus praksisteori og begreber som livsstil, habitus og kapital, der forbinder objektive livsvilkår med handlinger, præferencer og værdier. Det undersøges, hvordan økonomisk, kulturel og social kapital er korreleret med børn og voksnes vægt. Analyserne tyder på en klar sammenhæng mellem vægt og kapital. Der ses endvidere klare kønsforskelle. Undersøgelserne er baseret på danske survey-data fra 2007. Jeg benytter statistiske analysemetoder til at undersøge sammenhængen mellem vægt og kapital, herunder faktoranalyse til at konstruere variable som måler kapitalbesiddelser.

Søgeord: Vægt, BMI, Bourdieu, kapital, køn.

Forekomsten af overvægt og fedme er øget markant i den vestlige verden inden for de seneste årtier (WHO 2000). Der er også sket en stigning i Danmark (Due et al. 2006). I 1987 blev ca. 25 procent af voksne danskere klassificeret som overvægtige og 6 procent som klinisk fede. I 2006 var disse tal steget til 33 procent overvægtige og 11 procent klinisk fede (DIKE 1997; Ekholm et al. 2006). Nye tal fra 2010 viser, at andelen af overvægtige er 41,5 procent og klinisk fede 12,5 procent (Bonke & Greve 2010). Der er også sket en vis stigning blandt danske børn. I 2002 blev ca. 14,4 procent af danske børn klassificeret som overvægtige, mens 2,4 procent blev klassificeret som klinisk fede. Disse tal skal sammenlignes med procentandele på 10,9 og 2,3 i 1995 (Matthiessen et al. 2008). Andelen af overvægtige og fede udregnes med baggrund i den enkeltes Body Mass Index (BMI). BMI udregnes for voksne ved at dividere vægt i kg med højde i meter i anden (kg/m^2). Personer med et BMI under 18,5 kategoriseres som undervægtige, personer med et BMI mellem 18,5 og 24,9 som normalvægtige, personer med et BMI mellem 25 og 29,9 som overvægtige og personer med et BMI på 30 eller derover som klinisk fede. I klassificeringen af børns vægt tages højde for forskellige vækstkurver alt efter køn og alder, hvorfor skæringspunkterne mellem de forskellige vægtkategorier varierer alt efter køn og alder.

Undersøgelser har påvist en sammenhæng mellem overvægt og sundhedstilstand både for voksne og børn (Reilly et al. 2003). Specielt for voksne er forøget vægt blevet forbundet med en lang række sundhedsrisici som type-2 diabetes og hjerte-kar-sygdomme samt en forhøjet risiko for psykiske problemer som fx depression (Wyatt et al. 2006; McElroy et al. 2004). Udviklingen i forhold til forøget vægt har afledt en tilsvarende øget forskning på området. Meget forskning har påvist en sammenhæng mellem overvægt og socioøkonomiske karakteristika som indkomst, uddannelsesniveau og beskæftigelsesmæssig status (Sarlio-Lähteenkorva et al. 2006; Wang & Beydoun 2007). Der er desuden påvist en sammenhæng mellem forældres socioøkonomiske karakteristika og overvægt blandt børn, idet børn af forældre med højere uddannelse eller indkomst har en mindre sandsynlighed for at være overvægtige end børn af forældre med lavere uddannelse eller indkomst (Kleiser et al. 2009). Forskningen viser desuden klare kønsforskelle i overvægt, med en større tendens til overvægt blandt mænd end kvinder (Ekholm et al. 2006).

Formålet med denne artikel er at fremsætte en sociologisk inspireret fortolkning af, hvorfor der findes en sammenhæng mellem socioøkonomiske karakteristika, køn og børns og voksnes vægt. Den forskning, som beskæftiger sig med sammenhængen mellem socioøkonomiske karakteristika og vægt, er fortrinsvis epidemiologisk. I den epidemiologiske tradition vægtes metodologi ofte højere end at udvikle teoretiske forklaringer på de fundne sammenhænge (Frohlich et al. 2001). Med andre ord, forskningen fokuserer i højere grad på at påvise sammenhænge end at forstå, hvorfor de påviste sammenhænge eksisterer. Jeg ønsker med afsæt i den franske sociolog Pierre Bourdieus

teorier og begreber om habitus, livsstil og kapital at nuancere simple epidemiologiske forklaringer på forekomsten af overvægt, der fokuserer ensidig på fx indkomst eller adgang til bestemte fødevarer. Jeg vil i stedet fokusere på tankemønstre og adfærd forbundet med social position. Spørgsmålet er således, om forskellige kost- og motionsvaner i befolkningen udelukkende skyldes forskelle i købekraft og viden om ernæring og sundhed, eller om forskelle i livsstil forbundet med indkomst og uddannelsesniveau forklarer forskelle i vægt i befolkningen. Således er bestemte individer eller grupper i samfundet måske disponeret for bestemte handlemønstre i forhold til mad og motion – eller måske netop ikke disponeret for bestemte måder at handle og tænke på – med betydning for udviklingen af overvægt.

I artiklen ser jeg på besiddelse af kapital og de livsstile, der er forbundet hermed med forskelle i værdier, holdninger, smag og handlemønstre i forhold til mad, sundhed og måder, hvorpå kroppen bruges og ser ud. Jeg foretager en kvantitativ empirisk analyse med inddragelse af Bourdieus tre grundlæggende former for kapital: Økonomisk, kulturel og social. Jeg identificerer de tre forskellige kapitalformer gennem eksplorativ faktoranalyse. Efterfølgende foretager jeg regressionsanalyser med henblik på at forklare sammenhængen mellem kapitalbesiddelse og børn og voksnes vægt. Der ud over foretager jeg beskrivende analyser af sammenhængen mellem kapital og holdninger til mad og sundhed. En sådan kobling mellem Bourdieu og kvantitative empiriske analyser er yderst sjælden i litteraturen om (over)vægt (Christensen 2010, 2011), og det selv om adskillige forskere har agiteret for teoriernes brugbarhed i forhold til problemstillinger omhandlende vægt og helbred (Carpiano 2006; Frohlich et al. 2001). Anden forskning, der anvender Bourdieu til at analysere sammenhængen mellem vægt og sundhed, har anvendt beskæftigelsesstatus som surrogatmål for klassesforhold (Longhurst & Savage 1996), har udelukkende inkluderet enkelte variable som uddannelsesniveau eller indkomst som indikatorer på kapitalbesiddelse (Wilson 2002) eller har ikke inkluderet alle tre former for kapital i analysen (Kraaykamp 2002; Øygaard 2000). Der ud over har Bourdieus teoretiske ramme, så vidt jeg ved, ikke tidligere været brugt i undersøgelser af både voksne og børns vægt. Ved at inddrage både voksne og børn foretages analyserne ikke blot på individni-

veau, men også intergenerationelt. Denne tilgang gør det muligt at undersøge, hvilken indflydelse forældres ressourcer, værdier og handlinger har på den næste generations vægt. I tillæg til social position er også køn central for analyserne i artiklen. Med afsæt i Bourdieus teorier om den kønsspecifikke habitus samt det maskuline og feminine analyserer artiklen også forskelle i vægt, kropsbillede og holdninger til sundhed alt efter køn.

Overvægt og fedme som diskurs

Det er ikke blot inden for forskningen, der er kommet øget fokus på overvægt og fedme i befolkningen. Emner som vægt, sundhed og ernæring bliver i stigende grad diskuteret i medierne (Echo Research 2004). Denne øgede fokus på vægt kan dog medføre en øget stigmatisering og segregering af overvægtige. Adskillige sociologer problematiserer således den måde, hvorpå kroppen og fedme debatteres i dag (Rich & Evans 2005; Campos 2004). Ifølge Monaghan (2008) har forskningen og medierne overtaget en medicinsk, biologisk tilgang til vægt, der overser individet og den måde, hvorpå livet reelt leves. Inden for den medicinske diskurs kommer individet og den overvægtige til at fremstå som afsondret fra samfundet, og Monaghan agiterer derfor for et mere komplekst og nuanceret billede, hvor helbred og vægt skal ses som levet og oplevet i stedet for som målt. På linje hermed påpeger også Williams (1995), at der er en risiko for "victim blaming" inden for sundhedsområdet, hvor det bliver den enkeltes ansvar og pligt at leve op til de samfundets sundhedsmæssige krav. Overvægt bliver herigennem et individuelt og moralsk problem. Uanset om man tilkender sig den epidemiologiske/medicinske tilgang til fedmespørgsmålet, eller om man mener, at der er behov for en mere nuanceret tilgang hertil, vedbliver vægt, og måden hvorpå kroppen udformes, at være en aktuell problemstilling. Men, der er fortsat brug for en mere nuanceret forståelse af, hvordan individer og grupper i samfundet relaterer sig til sundhed, ernæring og kroppen, hvis vi skal forstå forskelle i handlemønstre, kropsoptagelse og fedmeforekomst.

Jeg vil i det følgende afsnit redegøre for artiklens teoretiske afsæt. Efterfølgende beskriver jeg artiklens datagrundlag samt metodologi. Herefter følger resultaterne af undersøgelsen, mens det sidste afsnit konkluderer og diskuterer resultaterne.

Teoretisk baggrund

Pierre Bourdieu opstiller en model for samfundet benævnt det sociale rum. Hvert individ eller agent indtager en position i dette multidimensionelle rum, og agenternes indbyrdes relationer og positioner er med til at definere rummet. Agentens position bestemmes ud fra dennes mængde og fordeling af kapital. Begrebet kapital henviser til forskellige former for ressourcebesiddelse og magt, der underbygger evnen til at begå sig i rummet. Bourdieu definerer tre grundlæggende former for kapital: Økonomisk, kulturel og social. Økono-

misk kapital henviser til materiel og økonomisk rigdom, kulturel kapital henviser til kompetencer, viden og forståelse for de normative koder i samfundet, mens social kapital henviser til agentens social netværk, og de ressourcer agenten har adgang til herigennem. Det er muligt at konvertere én form for kapital til en anden (Bourdieu 1986). Idet agentens position og deltagelse i det sociale rum er forbundet med dennes ressourcer og magt, er det de agenter, som besidder den største mængde legitimeret kapital inden for det sociale rum, der bestemmer "spillereglerne" i rummet.

Livsstile konstitueres gennem habitus. Habitus er en "struktureret struktur", der tilskynder agenten til bestemte praktikker, men det er også en "strukturerende struktur" som reproducerer og genererer praktikker (Crossley 2001). Habitus medierer mellem de objektive strukturer af social relationer og besiddelser og de individuelle subjektive praktikker. Gennem habitus skabes meningsfulde praktikker og meningsfyldte måder at opfatte verden på. Dermed er habitus og praktik uadskillelige i Bourdieus optik. Habitus kropsliggør livsbetingelserne, og livsstile er et produkt af habitus (Bourdieu 1984).

Der foregår en kontinuerlig symbolsk kamp i det sociale rum for at bibeholde eller forbedre positioner. Underordnede individer og grupperinger søger at tilegne sig kapital, praktik og værdier, der karakteriserer bedre positioner, mens højerestående individer og grupper forsøger at distancere sig fra andre grupper i det sociale rum. Smag indtager en central position i denne evige kamp om positioner. Smag og forbrug bliver distinktive tegn, hvorigennem agenten kan udtrykke sin sociale identitet og understrege sociale forskelle. De dominerende klasser har magten til at definere "god og dårlig smag", hvorved smag og afsmag bliver en måde, hvorpå de dominerende klasser kan afgrænse sig fra grupper eller agenter med mindre magt (Bourdieu 1984).

På basis af Bourdieus teori er det således muligt at udlede forskellige smage, værdier og praktikker i forhold til mad og kroppen. Ifølge Bourdieu vil individer med forskellige mængder af økonomisk, kulturel og social kapital have en tendens til at værdsætte forskellige typer mad og have forskellige holdninger til den måde, hvorpå kroppen skal bruges og se ud. Der ses således en tendens til, at individer med et generelt lavt niveau af kapital foretrækker mere traditionel, tungere og billigere mad (Bourdieu 1984:183ff). Individer med en stor mængde kapital fortrinsvis bestående af økonomisk kapital, foretrækker ligeledes traditionel mad, men værdsætter også i høj grad luksuriøse og dyre madvarer. Individer med megen kulturel kapital har derimod en tendens til at foretrække sundere, lettere og mere eksotisk mad (Ibid.). Således hænger individets tilgang til mad og ernæring i høj grad sammen med kapitalbesiddelse og habitus. Måden, hvorpå mad og måltider "tænkes" og inkorporeres i dagligdagen, varierer betydeligt alt efter social position (Smith & Holm 2010; Warin et al. 2008). Kroppens udseende varierer ligeledes med kapitalbesiddelse, idet der ses divergerende forståelser og betydninger af styrke, sundhed og æstetik alt efter socialt tilhørsforhold. Bourdieu mener således at kunne iden-

tificere et mønster, hvor individer med små mængder af kapital værdsætter den naturlige og stærke krop formet efter og tilpasset dagens arbejdsopgaver. Individer med mere kapital ser derimod i højere grad kroppen som "an end in itself" og stræber mod en sund og mere æstetisk indtagende krop (Bourdieu 1984:190ff). Hermed bliver kroppen en social praktik, og den måde, hvorpå folk relaterer sig til deres krop og til vægt, afslører deres position i det sociale rum. Da perceptioner, smag og værdier inkorporeres i kroppen gennem habitus, opleves de forskellige dispositioner i forhold til mad, motion og sundhed som meningsgivende for de forskellige grupperinger. Gennem habitus gøres en dyd ud af nødvendighed, og bestemte handlemåder fremstår logiske og naturlige. Således er sundhed som begreb og sundhedsarbejdet med kroppen blevet en disposition for bestemte grupper og den eneste legitime livsførelse. Sundhed bliver en form for kapital, der kan underbygge positionen i det sociale rum (Larsen & Esmark 2010).

Koblingen mellem vægt, krop og Bourdieus teoriværk underbygges af eksisterende forskning inden for sundhed (Jensen et al. 2007), helbred (Veenstra 2007; Gatrell et al. 2004), forbrug (Prieur & Rosenlund 2010; Jæger & Katz-Gerro 2010; Kraaykamp 2002; Øygard 2000) samt sports og fritidsaktiviteter (Pedersen & Benjaminsen 2006; Poulsen, 2004; Wilson 2002).

Køn er afgørende for skabelsen af habitus. Habitus generes ud fra erfaringer, men er samtidig med til at skabe erfaringer og handlemønstre. Idet der findes socialt konstruerede forskelle mellem de to køn, vil kønnene få forskellige oplevelser og erfaringer, der igen vil have betydning for den måde, hvorpå hvert køn agerer og værdisætter (Bourdieu 2001). Der findes en "kønnet" habitus så at sige. Et vigtigt aspekt ved Bourdieus teori er den kropsliggørelse eller "embodiment", som finder sted i sammenhængen mellem habitus og kapital. Kapitalen indlejres i kroppen og udtrykkes ved hjælp af fx manerer. Kroppen er en socialiseret krop. Afgørende for denne artikel er, at ikke blot forskellige sociale klasser, men også mænd og kvinder, ifølge Bourdieu, har forskellige krops-hexis. Hexis refererer til den måde, hvorpå kroppen ser ud, fysikken, samt den måde kroppen "bæres" og opfattes på. Kvinder har, til forskel fra mænd, i højere grad en krop, der er en "body-for-others" (Bourdieu 1978:839). Kvinders kroppe objektiveres, vurderes og forventes at være feminine og æstetisk indtagende i en helt anden grad end mænds kroppe. Disse kønsforskelle gør sig specielt gældende i samfundsgrupper med meget økonomisk kapital. Dermed ses store kønsforskelle i den måde, hvorpå mænd og kvinder forholder sig til deres egen krop og ikke mindst til den måde, hvorpå de forholder sig til det modsatte køns krop. Forskning har vist, at kvinder sammenlignet med mænd er mere utilfredse med deres vægt og krop (Millstein et al. 2008), er mere tilbøjelige til at kategorisere sig selv som overvægtige (Wardle et al. 2006) og er mere tilbøjelige til at forsøge at tabe sig (Lemon et al. 2009). Disse kønsforskelle er ligeledes at finde blandt piger og drenge (Sweeting 2008).

Ifølge Bourdieu, er familien, familieforhold og livsbane centrale i skabelsen af habitus og er en grundsten i forhold til akkumulation af kapital (Bourdieu 1996). Habitus og kapitalbesiddelse har ikke blot betydning for egen vægt og relation til kroppen. Børns relation til deres krop vil sandsynligvis i høj grad være influeret af forældrenes livsstil og position i det sociale rum, og forældreværdier angående kroppen, sundhed og mad vil blive overført fra forældre til børn (Huang 2009).

Baseret på Bourdieu må det forventes, at jeg empirisk kan finde forskellige holdninger til mad, sundhed og motion alt efter mængden af kapital, og at dette vil resultere i forskellig vægt blandt voksne og børn. Jeg forventer, at personer med megen kapital i form af enten økonomisk, kulturel eller social kapital i gennemsnit vil have en lavere vægt end personer med mindre kapital. Sammenhængen formodes dog at være stærkest for kulturel kapital, da Bourdieus teori foreskriver, at specielt personer med kulturel kapital foretrækker let og delikat mad samt dyrker sundhed og kroppen med et slankt ideal. Jeg forventer desuden, at kvinder vil være mindre tilbøjelige end mænd til at være overvægtige og fede, da kvinder ifølge Bourdieu går mere op i sundhed og et æstetisk udseende. Jeg formoder en vis interaktion mellem økonomisk kapital og køn således at sammenhængen mellem vægt og økonomisk kapital er forskellig for mænd og kvinder. Megen økonomisk kapital kan således hænge sammen med en højere sandsynlighed for overvægt for mænd og med en lavere sandsynlighed for overvægt blandt kvinder. Dette skyldes, at om end personer med økonomisk kapital, ifølge Bourdieu, dyrker kroppen og tænker over sundhed, har mænd med megen økonomisk kapital en tilbøjelighed til at foretrække mere traditionel og tungere mad, hvor i mod kvinder i denne sociale position går mere op i sundhed og et æstetisk ydre med forventninger om et slankt udseende. Forældres mængde af økonomisk, kulturel og social kapital vil sandsynligvis også have betydning for børns vægt, således at børn af forældre med megen kapital vil have en mindre sandsynlighed for overvægt sammenlignet med børn af forældre med mindre kapital. Igen forventer jeg at se den stærkeste sammenhæng i forhold til kulturel kapital baseret på denne gruppes sundhedsideal.

Data

Undersøgelsen bygger på data fra det danske Consumer Scan Panel (GfK). Panelet består af ca. 2000 danske husholdninger, der er forsøgt sammensat repræsentativt for samtlige danske husholdninger. Panelet registrerer ugentligt deres indkøb af husholdningsvarer, og hovedindkøberen i husholdningen besvarer årligt et baggrundsspørgeskema med oplysninger om bl.a. husstandssammensætning og uddannelse og indkomst for voksne medlemmer af husstanden. I 2007 besvarede panelet ud over baggrundskemaet et spørgeskema med spørgsmål om højde og vægt for alle husstandens medlemmer. Spørgeskemaet inkluderede der ud over en række spørgsmål angående livsstil og

holdninger til mad og sundhed samt spørgsmål, der kan bruges til at indfange de forskellige kapitalformer beskrevet af Bourdieu. Spørgsmålene i spørgeskemaet blev besvaret af husstandens hovedindkøber, og i alt 1746 voksne indgår i undersøgelsen. Det giver en besvarelsesprocent på ca. 87, hvilket er tilfredsstillende for en spørgeskemaundersøgelse. Af de 1746 voksne er 1465 kvinder og 281 mænd. Den store kønsforskel i besvarelserne skyldes, at det i de fleste familier er kvinden, der står for det meste af husførelsen og dermed er hovedindkøberen i husstanden. 481 børn mellem 5 og 17 år fordelt på 304 husstande indgår i undersøgelsen. 239 er piger og 242 er drenge. Selvom GfK forsøger at sammensætte et repræsentativt panel, vil stikprøven i denne undersøgelse ikke være fuldt repræsentativ for den danske befolkning. Der vil således sandsynligvis være en vis skævhed i hvem, der vælger at deltage i et panel med registrering af husholdningsindkøb, mens mænd, der er hovedindkøber i husstanden, måske også skiller sig lidt ud fra den gennemsnitlige mand. Formålet med denne undersøgelse er imidlertid ikke at undersøge (over)vægt i befolkningen per se, men i stedet at se på den relative fordeling alt efter kapitalbesiddelse i denne stikprøve. Og selvom et fuld repræsentativt panel ville være at foretrække, kunne det tænkes, at et repræsentativt panel med større diversitet blot ville give endnu tydeligere resultater.

Jeg anvender to forskellige mål for vægt hos voksne: BMI og en ordinal variabel med kategorierne normalvægtig, overvægtig og fed. Som beskrevet i indledningen, går grænsen fra normal vægt til overvægt ved et BMI på 25 og grænsen fra overvægtig til fedme ved et BMI på 30. Jeg anvender ligeledes to forskellige mål for vægt hos børn. Hvor klassificering af vægt baseret på BMI er relativt simpel for voksne, forholder det sig noget anderledes for børn. For børn benyttes forskellige vækstkurver alt efter køn og alder. Standardmetoden til klassificering af overvægt og fedme hos børn bygger således på alders- og kønsspecifikke BMI-værdier. Der findes både danske BMI-værdier (Anderesen et al. 1982) samt værdier defineret på baggrund af data fra en række lande (Cole et al. 2000). Jeg har valgt at anvende de internationale BMI-værdier i denne undersøgelse. Disse værdier er ofte anvendt på dansk data (Pearson et al. 2010; Matthiessen et al. 2008) og er blevet valideret til brug i danske sammenhænge (Nysom et al. 2001). Endvidere bibeholdes muligheden for internationale sammenligninger ved brug af de internationale værdier. For at få et fælles og sammenligneligt mål for vægt hos samtlige børn i denne undersøgelse beregner jeg en lineær variabel, som måler hvert barns afvigelse fra den alders- og kønsspecifikke grænse for overvægt. Det gør jeg ved at dividere det enkelte barns BMI-værdi med dets alders- og kønsspecifikke BMI-værdi for overvægt og derefter trække 1 fra dette tal. Børn med en værdi på under 0 på denne nye kropsvægtsskala er således ikke overvægtige og har en tendens til undervægt des lavere værdi, de har på skalaen, mens børn med en værdi over 0 er overvægtige med en tendens til fedme des højere værdi, de har på skalaen. Et sådant lineært mål for børns vægt bibeholder en stor del af infor-

mation om børnenes vægt i modsætning til binære mål for vægt. Jeg foretager dog også en analyse baseret på en ordinal variabel med kategorier for normal vægt, overvægt og fedme. Denne variabel er beregnet ud fra de køns- og aldersspecifikke BMI-værdier for henholdsvis overvægt og fedme hos børn. Tabel 1 viser voksne og børns vægt i undersøgelsen.

Tabel 1. BMI, kropsvægt, overvægt og fedme for voksne og børn fordelt på køn.

	BMI gennemsnit	Kropsvægt	Normalvægtig	Overvægtig	Fed	Totalt % (N)
Alle voksne	25,60		50	35	15	100% (1746)
Kvinder	25,54		52	33	15	100% (1465)
Mænd	25,91		42	44	14	100% (281)
Alle børn		-0,111	83	14	4	100% (481)
Piger		-0,126	86	10	4	100% (239)
Drenge		-0,096	79	17	4	100% (242)

Kvinder og mænd: BMI gennemsnit $p=0,235$. Vægtkategorier $\chi^2=13,02$, $p=0,001$.
Piger og drenge: Kropsvægt $p=0,015$. Vægtkategorier $\chi^2=6,18$, $p=0,046$

Som det fremgår af tabel 1, har de voksne i undersøgelsespopulationen et BMI gennemsnit på 25,6, som er lidt over skæringspunktet for overvægt. Der er ikke signifikant kønsforskel på det gennemsnitlige BMI. Der er dog flere overvægtige mænd end kvinder, mens andelen af fede er nogenlunde ens mellem de to køn. Hovedparten af børnene i undersøgelsen er ikke overvægtige. Som for de voksne er der flere overvægtige drenge end piger, mens fordelingen i forhold til fedme er ens for de to køn.

I tabel 2 sammenlignes vægten hos børn og deres forældre. Det er tydeligt, at børnenes sandsynlighed for overvægt eller fedme stiger, hvis deres forældres vægt også ligger over normalgrænsen defineret ved hjælp af BMI.

Tabel 2. Sandsynlighed for overvægt og fedme blandt børn fordelt på forældre BMI (hovedindkøberen i husholdningen)

Forældre	Børn			Total (N)
	Normalvægtig	Overvægtig	Fed	
Alle forældre	83	14	4	100 (481)
Normalvægtig	89	10	1	100 (256)
Overvægtig	78	16	5	100 (152)
Fed	71	21	8	100 (73)

Gamma=0,3738, $p<0,0001$

Metodologi

For at estimere sammenhængen mellem kapitalbesiddelse og vægt hos voksne og børn beregner jeg indledningsvis, hvor meget økonomisk, kulturel og social kapital forældrene besidder. Herefter foretager jeg en række regressionsanalyser. Jeg anvender eksplorativ faktoranalyse til at måle mængden af kapital. Faktoranalyse er en statistisk metode, der forklarer samvariationen mellem en række observerede variable ved hjælp af færre latente variable.

Korrelationer mellem de observerede variable ses som en indikator på en underliggende latent variabel, som påvirker værdierne for de observerede variable. På baggrund af faktoranalysen genereres en række standardiserede variable, kaldet faktorer. I denne undersøgelse inddrages en række variable, der kunne menes at være udtryk for henholdsvis økonomisk, kulturel og social kapital.

Jeg inddrager fem forskellige variable som mulige indikatorer på økonomisk kapital: 1) husstandsindkomst korrigeret for dobbelt indkomst ved hjælp af OECDs ækvivalensskala, 2) bopælstype (kodet ordinalt med leje, andel eller ejer), 3) antal biler i husholdningen, 4) opvaskemaskine i husholdningen og 5) vaskemaskine i husholdningen. Kulturel kapital søger jeg at indfange gennem variablene: 1) antal årlige besøg på et museum af respondenter, 2) antal årlige besøg i teateret af respondenter, 3) antal årlige besøg i operaen af respondenter, 4) antal bøger i hjemmet, 5) antal avisabonnementer i hjemmet og 6) respondenterens højeste fuldførte uddannelse. Til at indfange social kapital inddrager jeg: Om respondenter har familie, venner, bekendte eller andre kontakter, der kunne spørges om hjælp med 1) kontakt til en offentlig myndighed, 2) at finde en ny bopæl, 3) at finde et nyt arbejde, 4) at finde et arbejde til et barn af respondenter og 5) at finde en praktikplads til et barn af respondenter. Dette er alle variable, der har været brugt som indikatorer for kapital i tidligere undersøgelser (Jæger & Holm 2007; Gatrell et al. 2004; Holt 1998; DiMaggio & Mohr 1985).

Som det fremgår af tabel 3, dannes tre faktorer i faktoranalysen. De inddragne variable korrelerer som forventet med "faktor-loadings" over 0,30 på de forventede faktorer og under 0,30 på de to øvrige. Indkomst og til dels uddannelse har dog relativt høje loadings i forhold til alle tre underliggende faktorer. De høje værdier for disse to variable kan tolkes som et udtryk for, at alle tre former for kapital har betydning for opnået uddannelses- og indkomstniveau. Således giver fx højere kulturel kapital mulighed for højere indkomst, mens økonomisk kapital forbedrer mulighederne for at opnå et højere uddannelsesniveau.

Jeg foretager en række regressionsanalyser for at undersøge sammenhængen mellem kapitalbesiddelse og voksne og børns vægt. Det er ikke muligt at undersøge for kausalitet i regressionsanalyserne, hvorfor estimerne udelukkende skal fortolkes som betingede korrelationer mellem kapital og vægt. Jeg anvender lineær regressionsanalyse til at undersøge sammenhængen mellem kapitalbesiddelse og BMI for voksne, mens jeg undersøger sammenhængen mellem kapitalbesiddelse og forekomst af overvægt og fedme ved hjælp af en generaliseret ordinal logistisk regressionsmodel. Jeg anvender en generaliseret ordinal logit model og ikke en lineær regressionsmodel, fordi variabelen med BMI-kategorier for normalvægt, overvægt og fedme er ordinal og ikke på intervallskalaniveau. BMI-kategorierne er rangeret vægtmæssigt således, at en normalvægtig vejer mindre end en overvægtig, der igen vejer mindre

Tabel 3. Eksplorativ faktor analyse. Faktor loadings på tre faktorer for variable inddraget som mulige indikatorer på social, økonomisk og kulturel kapital.

Variable	Faktor		
	Social kapital	Økonomisk kapital	Kulturel kapital
Netværk – hjælp med kontakt til det offentlige	0,300	-0,025	0,145
Netværk – hjælp med bopæl	0,443	0,017	-0,006
Netværk – hjælp med arbejde	0,671	0,123	-0,017
Netværk – hjælp med arbejde til barn	0,889	0,129	-0,007
Netværk – hjælp med praktikplads til barn	0,884	0,123	0,000
Indkomst	0,254	0,441	0,265
Bopæl	-0,028	0,678	0,054
Antal biler	0,128	0,587	-0,019
Har opvaskemaskine	0,108	0,597	-0,021
Har vaskemaskine	-0,037	0,650	-0,055
Antal besøg på museum	-0,008	-0,050	0,569
Antal besøg i teater	0,059	-0,034	0,514
Antal besøg i opera	-0,030	-0,055	0,545
Antal bøger i hjemmet	-0,027	0,068	0,559
Avis abonnemeter i hjemmet	0,037	0,016	0,485
Uddannelsesniveaue	0,135	0,172	0,472
Chi ² , sands.>	12001,1891, <0,0001		
Tucker-Lewis's koefficient	0,8677		
Egenværtdi	10,66	3,21	2,83
Forklaret varians (%)	57	17	15
Chronbach's α	0,79	0,72	0,70
Inter-faktorkorrelation :			
Social kapital	1,000	0,253	0,065
Økonomisk kapital	0,253	1,000	0,073
Kulturel kapital	0,065	0,073	1,000

end en, der er kategoriseret som klinisk fed. I begge analyser inddrager jeg på samme tid besiddelse af økonomisk kapital, kulturel kapital og social kapital. Der ud over inddrager jeg en række forskellige kontrolvariable. Jeg kontrollerer for betydningen af køn, beskæftigelsesstatus, alder og alder². Vægt øges ofte med alderen, hvor det bliver sværere at tabe sig. Ældre kan dog have svært ved at spise nok, og vægten kan dermed falde for de ældste. Tidligere undersøgelser har påvist forskelle i vægt mellem gifte og enlige, hvorfor jeg også kontrollerer for civilstand. Da det at få børn kan påvirke vægten specielt for kvinder, medtager jeg, om respondenter har børn samt en interaktionseffekt mellem alder og børn. På baggrund af Bourdieus teori kan der forventes at være divergerende sammenhæng mellem kapitalbesiddelse og vægt for de to køn. Jeg foretager derfor efterfølgende regressionsanalyser, hvor jeg kontrollerer for betydningen af interaktionen mellem køn og de tre former for kapital (se appendiks A for deskriptiv statistik).

Analyserne af vægt bliver fulgt af en række beskrivende analyser af sammenhængen mellem niveauer for kapital og holdninger til mad, sundhed

og motion. Jeg ønsker med disse analyser at opnå en mere direkte kobling mellem Bourdieus teorier om adfærd, værdier og holdninger for forskellige grupper og den deraf følgende vægt.

Der foretages også forskellige regressionsanalyser for sammenhængen mellem forældres kapitalbesiddelse og børns vægt. Først foretager jeg lineære regressionsanalyser for sammenhængen mellem forældrenes kapital og børnenes kropsvægt forstået som afvigelse fra overvægtsskæringspunktet. Som for de voksne foretager jeg derefter en generaliseret ordinal logistisk regressionsanalyse af sammenhængen mellem kapital og forekomst af overvægt og fedme. Igen inddrager jeg alle tre former for kapital; økonomisk kapital, kulturel kapital og social kapital. Jeg kontrollerer derudover for betydningen af barnets køn. Jeg inddrager endvidere barnets alder, da vægt kan svinge meget med barnets alder, samt forældrenes alder da det kan tænkes, at forældres holdning til og påvirkning på barnets vægt ændrer sig hermed. Forældres vægt har derudover sammenhæng med barnets vægt, hvorfor jeg medtager en variabel for forældreovervægt i analysen. Endelig undersøger jeg, om det betyder noget for barnets vægt, hvorvidt det bor med en enlig forælder, og om det er moderen eller faderen, der er hovedindkøber i familien (se appendiks A for deskriptiv statistik). Selvom jeg ikke forventer en forskel i betydningen af forældres kapitalbesiddelse mellem piger og drenge, foretager jeg efterfølgende analyserne med inddragelse af interaktionseffekter mellem kapitalbesiddelse og barnets køn for at kunne undersøge en eventuel sammenhæng nærmere.

Resultater

Voksne

Tabel 4a og 4b giver resultaterne af regressionsanalyserne over de voksnes vægt. I tabel 4a ses resultaterne af den lineære regressionsanalyse med BMI som afhængig variabel, mens tabel 4b viser resultaterne af den ordinale logit model med vægtkategorier for normal vægt, overvægt og fedme.

Der er umiddelbart ingen signifikante kønsforskelle i det gennemsnitlige BMI på tværs af de inkluderede karakteristika i den lineære regressionsanalyse. Køn bliver imidlertid signifikant med et gennemsnitligt højere BMI for mænd end for kvinder, når interaktionseffekterne mellem køn og kapital inkluderes i analysen. Dette højere gennemsnit for mænd skyldes fortrinsvis en større andel overvægtige blandt mænd end kvinder, hvorimod der ingen køns-mæssig forskel er i forhold til andelen af fede, hvilket fremgår af tabel 4b.

Ses der på analyserne uden interaktionseffekter mellem køn og kapitalbesiddelse, ser niveauet for kulturel kapital ud til at hænge sammen med gennemsnitligt BMI, mens både kulturel og økonomisk kapital hænger sammen med forekomst af overvægt og fedme. Analyserne viser, at jo mere kulturel kapital desto lavere gennemsnitligt BMI og desto lavere sandsynlighed for

Tabel 4a. Estimer for BMI hos voksne ved brug af lineær regression

	Uden interaktionseffekter		Med interaktionseffekter	
	BMI		BMI	
	<i>Koefficient</i>	<i>Std. fejl</i>	<i>Koefficient</i>	<i>Std. fejl</i>
Køn (mand)	0,442	0,31	0,545	0,32*
Økonomisk kapital	-0,261	0,16	-0,385	0,17**
Kulturel kapital	-0,476	0,14***	-0,538	0,15***
Social kapital	-0,102	0,14	-0,122	0,15
Økonomisk kapital*mand			0,824	0,38**
Kulturel kapital*mand			0,367	0,36
Social kapital*mand			0,116	0,34
Alder	0,101	0,06*	0,104	0,06*
Alder2 ¹	-0,130	0,05**	-0,136	0,05**
Enlig	-0,111	0,28	-0,116	0,28
Børn	-0,731	1,45	-0,819	1,45
Børn*alder	0,005	0,03	0,005	0,03
Arbejdsløs	1,727	0,65***	1,677	0,64***
Orlov	1,918	1,29	1,971	1,29
Pensioneret	0,965	0,34***	0,947	0,34***
Studerende	-2,913	0,79***	-2,949	0,79***
Konstant	-1,629	1,62	-1,636	1,62
Antal observationer	1746		1746	
R ²	0,036		0,040	
F-værdi, sands.> F	4,93, <0,0001		4,47, <0,0001	

Signifikans: * 10 procent, ** 5 procent, *** 1 procent. ¹Alder2 er divideret med 100.

Tabel 4b. Estimer for kategoriseret vægt for voksne ved brug af generaliseret ordinal logistisk regression

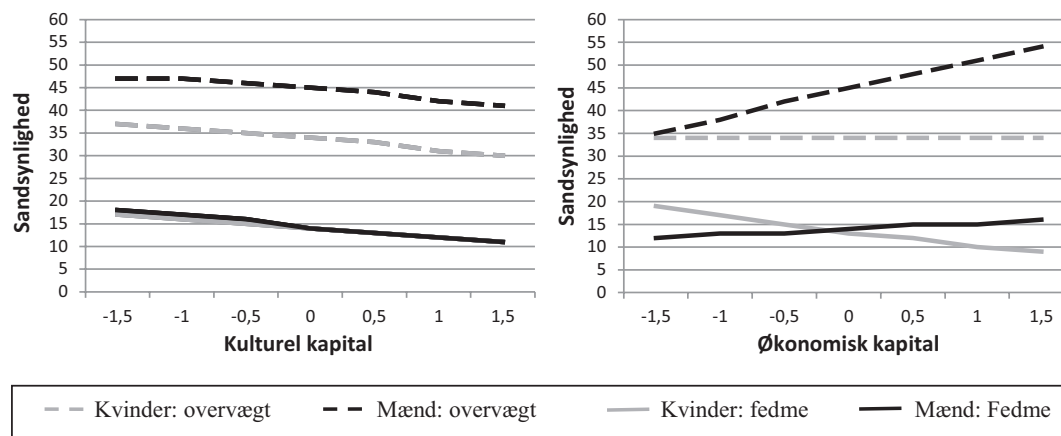
	Uden interaktionseffekter				Med interaktionseffekter			
	Overvægt		Fedme		Overvægt		Fedme	
	<i>Marginal</i>		<i>Marginal</i>		<i>Marginal</i>		<i>Marginal</i>	
	<i>effekt</i>	<i>Std. fejl</i>	<i>effekt</i>	<i>Std. fejl</i>	<i>effekt</i>	<i>Std. fejl</i>	<i>effekt</i>	<i>Std. fejl</i>
Køn (mand)	0,101	0,03***	0,003	0,02	0,108	0,03***	0,008	0,02
Økonomisk kapital	0,025	0,01*	-0,027	0,01**	-0,017	0,01	-0,034	0,01***
Kulturel kapital	-0,024	0,01***	-0,022	0,01***	-0,025	0,01***	-0,023	0,01***
Social kapital	-0,004	0,01	-0,004	0,01	-0,003	0,01	-0,002	0,01
Øk. kapital*mand					0,051	0,02**	0,046	0,02**
Kul. kapital*mand					0,001	0,02	0,001	0,02
Soc. kapital*mand					-0,010	0,02	-0,009	0,02
Alder	-0,007	0,01	0,014	0,00***	-0,007	0,01	0,014	0,00***
Alder2 ¹	0,010	0,01	-0,016	0,00***	0,009	0,01	-0,016	0,00***
Enlig	-0,005	0,01	-0,005	0,01	-0,006	0,01	-0,006	0,01
Børn	0,054	0,06	0,058	0,08	0,053	0,06	0,057	0,08
Børn*alder	-0,002	0,00	-0,001	0,00	-0,002	0,00	-0,001	0,00
Arbejdsløs	0,036	0,03	0,040	0,04	0,034	0,03	0,038	0,04
Orlov	0,066	0,01	0,121	0,10	0,068	0,01	0,127	0,10
Pensioneret	-0,015	0,03**	0,090	0,03***	-0,016	0,03**	0,088	0,03***
Studerende	-0,153	0,05***	-0,086	0,02***	-0,155	0,05***	-0,086	0,02***
Antal observationer	1746				1746			
Pseudo R ²	0,023				0,030			
LR Chi ² , sands.> Chi ²	87,95, <0,0001				87,95, <0,0001			

Signifikans: * 10 procent, ** 5 procent, *** 1 procent. ¹Alder2 er divideret med 100.

overvægt og fedme. Marginaleffekten i de logistiske regressioner viser, hvor meget sandsynligheden for hhv. overvægt og fedme stiger relativt til sandsynligheden for normal vægt ved en points øgning af den uafhængige variabel. Marginaleffekten af kulturel kapital er næsten identisk for alle analyserne, hvilket tyder på, at kulturel kapital er den kapitalform, der er stærkest korreleret med voksnes vægt. Økonomisk kapital ser i analyserne uden interaktionseffekter mellem køn og kapital umiddelbart ikke ud til at have betydning for det gennemsnitlige BMI. Der ses dog en lavere sandsynlighed for fedme desto mere økonomisk kapital, mens sandsynligheden for overvægt stiger med niveauet for økonomisk kapital. Dette tilsyneladende paradoksale resultat skyldes i høj grad kønsforskelle i relationen mellem vægt og økonomisk kapital. Når interaktionseffekter mellem køn og kapital inddrages i modellen, viser det sig, at der for mænd med mere økonomisk kapital ses et højere gennemsnitlige BMI og en højere sandsynlighed for overvægt og fedme. Det gennemsnitlige BMI og sandsynligheden for fedme falder derimod med et højt niveau af økonomisk kapital for kvinder. Økonomisk kapital ser ikke ud til at være korreleret med sandsynligheden for overvægt blandt kvinder. Da flere mænd end kvinder er overvægtige, ser den påviste positive sammenhæng mellem økonomisk kapital og overvægt i analysen uden interaktionseffekter således ud til at skyldes mændenes og ikke kvindernes øgede sandsynlighed for overvægt med øget økonomisk kapital. Mængden af social kapital er ikke korreleret med voksnes vægt. Det ser således ud til, at denne form for kapital ikke direkte relaterer sig til måden, hvorpå kroppen og smag formes, men i højere grad definerer en form for ressourcer, der spiller sammen med økonomisk og kulturel kapital.

Figur 1 og 2 viser sandsynlighederne for overvægt og fedme for kvinder og mænd med forskellige mængder af henholdsvis kulturel og økonomisk kapital. Sandsynlighederne er udregnet med gennemsnitsværdier for de øvrige variable.

Figur 1 og 2. Sandsynlighed for overvægt og fedme alt efter niveau for kulturel kapital og økonomisk kapital, separat for kvinder og mænd.

Panelet er i tillæg til spørgsmålene om vægt og kapital blevet stillet en række spørgsmål om holdninger og adfærd i forhold til mad, sundhed og motion. Tabel 5 viser svarfordelinger på en række af disse spørgsmål for kvinder og mænd med hhv. lidt og megen kulturel kapital samt lidt og megen økonomisk kapital. Kvinder er defineret som havende lidt kulturel kapital, hvis de tilhører de 20 procent kvinder med mindst kulturel kapital, og som havende meget kulturel kapital, hvis de tilhører de 20 procent kvinder med mest kulturel kapital. En lignende opdeling gør sig gældende for mænd og i forhold til økonomisk kapital.

Tallene understøtter en klar sammenhæng mellem kapital og holdninger og adfærd. Således ses det fx i den øverste række i tabel 5, at 73 procent af kvinder med lidt kulturel kapital og 76 procent af mænd med lidt kulturel kapital er enige i, at det vigtigste ved et måltid er at blive mæt. Til sammenligning ser blot 42 procent af kvinder og 37 procent af mænd med meget kulturel kapital mæthed som det vigtigste ved et måltid. Kvinder med lidt kulturel kapital har der ud over en større sandsynlighed sammenlignet med kvinder med meget kulturel kapital for at mene, at pris er vigtigere end kvalitet ved valg af mad, at man kan gå på kompromis med sundheden, når bare maden smager godt, og at de sjældent tænker over, om den mad, de spiser, er sund. Personer med mindre kulturel kapital spiser også oftere traditionel mad og lytter ikke lige så meget efter anbefalinger fra eksperter. På den anden side er personer med meget kulturel kapital mere tilbøjelige til at mene, at de spiser sundt, at sundhed er vigtig, og at det er naturligt for dem at spise sundt. Endelig dyrker personer med megen kulturel kapital mere motion og sport. Der ses visse kønsmæssige forskelle, idet kvinder ser ud til at gå noget mere op i sundhed end mænd gør.

Idet kapitalbesiddelse i analyserne indirekte måler ressourcer samt forskellige måder, hvorpå individet forholder sig til mad, ernæring og kroppen, tyder de empiriske analyser på, at vægten bliver en indlejret i individets livsstil. Analyserne tyder på, at personer med megen kulturel kapital har et andet forhold til deres krop og et andet syn på mad og sundhed end personer med mindre kulturel kapital. Resultaterne indikerer, at personer stærke på kulturel kapital i højere grad tænker over deres diæt, lever sundt og dyrker motion og dermed undgår overvægt. Denne sammenhæng gælder både for mænd og kvinder.

Regressionsanalyserne viser, at kvinder har et lavere BMI end mænd, og hvor kvinder med megen økonomisk kapital relativt set er slanke og holder øje med vægten, stiger risikoen for overvægt og fedme med niveauet for økonomisk kapital for mænd. Dermed underbygges tesen om, at kvinder er underlagt andre forventninger i forhold til deres krop og vægt, og at de har en anderledes tilgang til sundhed. Således ses det også i tabel 5, at kvinder generelt set går meget mere op i sundhed end mænd gør. Derudover er der for kvinder en signifikant sammenhæng mellem niveauet for økonomisk kapital

Tabel 5. Besvarelser angående livsstil alt efter køn og niveau for hhv. kulturel og økonomisk kapital, procentandele.

	Kulturel kapital		Økonomisk kapital	
	Kvinder		Mænd	
	Lidt	Meget	Lidt	Meget
<i>Andel der...</i>				
er enige i, at det vigtigste ved et måltid er at blive mæt	73	42 ***	76	37 ***
er enige i, at pris er vigtigere end kvalitet når det kommer til dagligvare indkøb	25	12 ***	25	16 **
er enige i, at de godt kan gå på kompromis med sundheden, bare maden smager godt	50	28 ***	49	46 **
er enige i, at de sjældent tænker over, om den mad, de spiser, er sund	24	12 ***	35	20 ***
er enige i, at eksperterne hele tiden anbefaler noget nyt, så de er holdt op med at høre efter	41	28 ***	62	31 ***
mener, at de spiser sundt	65	87 ***	56	64 ***
mener, det er vigtigt, at deres mad er sund	76	93 ***	65	82 *
er enige i, at det er naturligt for dem at spise sundt	64	80 ***	47	68 *
spiser traditionel mad	55	22 ***	42	33 *
aldrig dyrker aktiv motion (fx cykler eller går en tur)	37	14 ***	24	18 **
aldrig dyrker sport	75	54 ***	78	67 *
gerne vil tabe sig ¹	43	44	14	28 **
Antal	310	327	57	71
			307	326
				60
				70

Signifikans: * 10 procent, ** 5 procent, *** 0,1 procent. ¹Kun normalvægtige er medtaget.

og holdninger til mad og sundhed. Kvinder med meget økonomisk kapital går i langt højere grad går op i sund mad, spiser sundt og dyrker oftere motion end kvinder med lidt økonomisk kapital. Derudover vil de oftere gerne tabe sig, selvom de tilhører vægtkategorien "normal vægt." Kvinder med lidt økonomisk kapital sætter derimod i højere grad end kvinder med meget økonomisk kapital mæthed, pris og smag højere end sundhed. For mænd ses stort set ikke nogen forskelligheder alt efter mængden af økonomisk kapital.

Alt i alt understøtter analyserne ikke blot Bourdieus teorier angående forskellige livsstile og værdisæt for personer med forskellige sociale positioner og for de to køn, men også at dette med stor sandsynlighed udmønter sig i forskellige vægtniveauer.

Børn

I tabel 6a og 6b ses resultaterne af regressionsanalyserne for børn. Tabel 6a giver resultaterne af den lineære regressionsanalyse med kropsvægt som afhængig variabel og tabel 6b resultaterne af den ordinale logit model med vægtkategorier for normal vægt, overvægt og fedme.

Det fremgår af tabel 6a og 6b, at drenge i undersøgelsen har et højere gennemsnitligt kropsvægt og større sandsynlighed for overvægt og fedme end piger.

Tabel 6a. Estimer for kropsvægt for børn ved brug af lineær regression

	Uden interaktionseffekter		Med interaktionseffekter	
	Kropsvægt		Kropsvægt	
	Koefficient	Std. fejl	Koefficient	Std. fejl
Køn (dreng)	0,026	0,01**	0,045	0,02***
Økonomisk kapital	-0,023	0,01**	-0,037	0,01***
Kulturel kapital	-0,030	0,01***	-0,032	0,01**
Social kapital	-0,000	0,01	-0,011	0,01
Økonomisk kapital*dreng			-0,027	0,02
Kulturel kapital*dreng			-0,005	0,02
Social kapital*dreng			-0,022	0,01
Barn alder	-0,003	0,00	-0,003	0,00
Forælder alder	0,001	0,00	0,001	0,00
Forælder overvægt	0,039	0,01***	0,038	0,01***
Enlig forælder	-0,008	0,02	-0,007	0,02
Mor hovedindkøber	-0,034	0,02*	-0,036	0,02**
Konstant	-0,125	0,05**	-0,136	0,05**
Antal observationer	481		481	
R ²	0,093		0,105	
F-værdi, sands.> F	5,33, <0,0001		4,59, <0,0001	

Signifikans: * 10 procent, ** 5 procent, *** 1 procent. ¹Alder2 er divideret med 100.

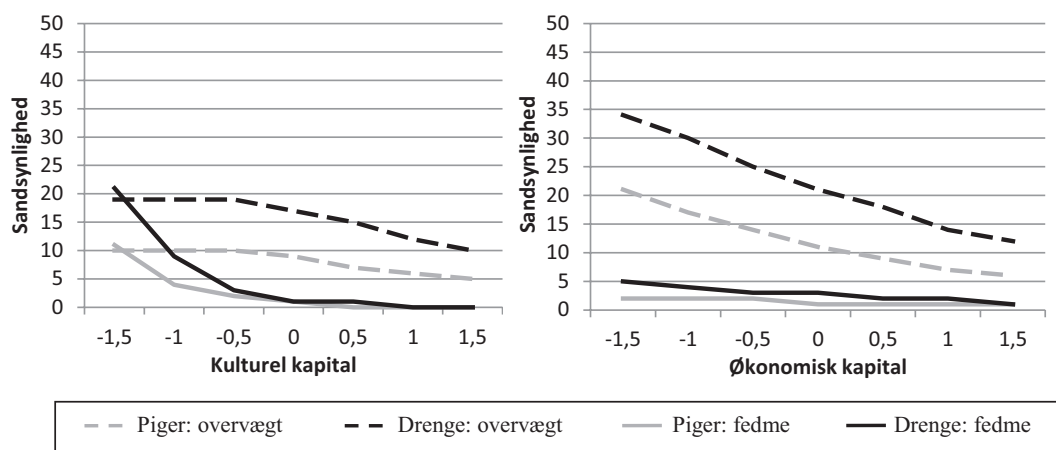
Tabel 6b. Estimer for kategoriseret vægt for børn ved brug af generaliseret ordinal logistisk regression

	Uden interaktionseffekter				Med interaktionseffekter			
	Overvægt		Fedme		Overvægt		Fedme	
	<i>Marginal effekt</i>	<i>Std. fejl</i>	<i>Marginal effekt</i>	<i>Std. fejl</i>	<i>Marginal effekt</i>	<i>Std. fejl</i>	<i>Marginal effekt</i>	<i>Std. fejl</i>
Køn (dreng)	0,052	0,03*	0,007	0,00**	0,088	0,04**	0,012	0,01**
Økonomisk kapital	-0,035	0,02*	-0,005	0,00	-0,056	0,03*	-0,010	0,00*
Kulturel kapital	-0,040	0,03**	-0,030	0,01***	-0,032	0,03*	-0,029	0,01***
Social kapital	-0,005	0,02	-0,001	0,00	-0,022	0,02	-0,003	0,00
Øk. kapital*dreng					-0,048	0,04	-0,006	0,01
Kul. kapital*dreng					0,017	0,05	0,002	0,01
Soc. kapital*dreng					-0,041	0,03	-0,005	0,00
Barn alder	-0,004	0,01	-0,001	0,00	-0,004	0,00	-0,000	0,00
Forælder alder	0,002	0,00	0,000	0,00	0,003	0,00	0,000	0,00
Forælder overvægt	0,090	0,03***	0,012	0,01***	0,088	0,03***	0,012	0,01***
Enlig forælder	-0,013	0,04	-0,002	0,01	-0,014	0,04	-0,002	0,01
Mor hovedindkøber	-0,038	0,05	-0,005	0,01	-0,043	0,05	-0,006	0,01
Antal observationer	481				481			
Pseudo R ²	0,094				0,094			
LR Chi ² , sands> Chi ²	49,77, <0,0001				49,77, <0,0001			

Signifikans: * 10 procent, ** 5 procent, *** 1 procent. ¹Alder2 er divideret med 100.

Børn af forældre med megen kulturel eller økonomisk kapital har et lavere BMI og mindre sandsynlighed for overvægt og fedme end børn, hvis forældre har mindre kulturel og økonomisk kapital. Sammenhængen mellem forældres kapital og børns vægt fremgår endvidere af figur 3 og 4, der viser sandsynlighederne for overvægt og fedme for drenge og piger, hvis forældre har forskellige mængder kulturel og økonomisk kapital. Det ses tydeligt, hvordan sandsynlighederne for både overvægt og fedme falder for begge køn når mængden af kapital i hjemmet stiger. Der er ingen signifikante kønsforskelle i sammenhængen mellem forældres kapitalbesiddelse og børns vægt, dvs. de kønsmæssige forskelle i kropsvægt ændrer sig ikke med forældrenes kapital.

Figur 3 og 4. Sandsynlighed for overvægt og fedme i henhold til kulturel kapital og økonomisk kapital, separat for piger og drenge.

Bourdieu's teori angående livsstil ser således ud til at kunne hjælpe forståelsen af forskelle i børns vægt. Forældres livsstile og holdninger til mad, sundhed og kroppen påvirker tilsyneladende børnene og deres vægt. I modsætning til resultatet for voksne ses der dog ingen kønsforskelle i forhold til mængden af økonomisk kapital for børn. Dette skyldes sandsynligvis, at kvinder med megen økonomisk kapital går op i deres krop og i sundhed og derfor videregiver denne livsstil til deres børn. Dermed er det først senere i livet, at tendensen til overvægt og fedme slår igennem blandt mænd med meget økonomisk kapital.

Børn med overvægtige forældre har højere BMI og en større sandsynlighed for at være overvægtige eller fede i forhold til børn, hvis forældre ikke er overvægtige. Dette resultat understøtter ligeledes, at livsstile med hensyn til mad og motion overføres fra forældre til deres børn. Resultatet viser imidlertid også, at forældrenes kapital har en betydning for deres børns vægt uanset forældrenes vægt.

Konklusion og diskussion

Jeg har i artiklen søgt at belyse den tidligere påviste sammenhæng mellem vægt og socioøkonomiske karakteristika ved brug af Bourdieus praksisteori. Jeg har skiftet fokus fra enkeltstående karakteristika som uddannelse og indkomst til i stedet at se på livsstile karakteriseret ved forskellige mængder økonomisk, kulturel og social kapital. Med udgangspunkt i Bourdieus praksis- og habitusteori har jeg søgt en forståelse af, for det første, hvordan ressourcer fordrer bestemte måder at opfatte kroppen på med afgørende betydning for vægten og, for det andet, hvorledes livsstile overføres fra generation til generation. Analyserne viser, at kapital hænger sammen med voksne og børns vægt. Tydeligst i analyserne er den klare sammenhæng mellem kulturel kapital og vægt både for mænd og kvinder og for voksne og børn. Økonomisk kapital ser ligeledes ud til at hænge sammen med vægten. Men hvor både piger og drenge, hvis forældre har megen økonomisk kapital, i gennemsnit har en lavere vægt og lavere sandsynlighed for overvægt og fedme, er mønstret noget anderledes for voksne. For kvinder ses et gennemsnitligt lavere BMI og en lavere sandsynlighed for fedme, jo mere økonomisk kapital de besidder, hvorimod den gennemsnitlige BMI og sandsynlighed for overvægt og fedme stiger for mænd, jo mere økonomisk kapital de besidder.

Således ser Bourdieus teori om forskelligartede livsstile med forskellige præferencer og værdier i forhold til mad, motion og kroppen ud til at kunne belyse forskellige vægtniveauer i befolkningen. Analyserne tyder ikke blot på, at personer med megen kulturel kapital gennemsnitligt vejer mindre, men også at de spiser sundere og motionerer mere end personer med mindre kapital. Personer med megen kulturel kapital ser sundhed som vigtigt og gør mere for at holde kroppen sund og slank. Dette gør sig også i høj grad gældende for kvinder med megen økonomisk kapital.

Ifølge Bourdieu har personer med megen kapital – økonomisk, kulturel eller social – magten og ressourcerne til at definere "spillereglerne" og den rette måde at gebærde sig på i det sociale rum. Samtidig vil disse dominerende grupper søge at opretholde distinkte tegn, der kan adskille dem fra lavere placerede grupper. De vil generelt være de første til at tilegne sig nye praktikker i relation til fx madsammensætning samt være i stand til at tilegne sig færdigheder. Specielt kulturel kapital henviser til en bestemt måde at reflektere over verden på og bearbejde information (Holt 1998), der gør det muligt at foretage bevidste valg angående ernæring og sundhed. I en moderne verden, hvor det at forblive slank ser ud til at kræve større overvejelser og arbejde end at lade kiloene sætte sig, bliver det slanke udseende en måde, hvorpå de resourcestærke kan adskille sig fra andre grupper. Dermed bliver kroppen og sundhed en måde, hvorpå individet kan signalere klassetilhørsforhold, magt og ressourcer. Samtidig kræver det viden, overskud og bevidste valg i forhold til ernæring og motion at forblive slank. Ressourcer der hovedsageligt besiddes af de kapitalstærke.

Individet foretager sine valg med baggrund i habitus med dennes indlejrede dispositioner og perceptioner, og agenten søger handlinger og værdier, der forstærker og underbygger tidligere erfaringer. Vaner og handlinger indpasses ikke kun bevidst, men i høj grad også ubevidst. Habitus skaber et vist "beredskab" for praksis i forhold til sundhed, ernæring og motion. For visse sociale grupper og individer er sundhedstænkning og bestemte måder at anskue det sunde legeme på blevet en disposition. Det er naturligt at dyrke kroppen, og dette opfattes ikke som en tvang, men naturligt, som også svarene på spørgsmålene angående mad og sundhed indikerer. For andre og mindre privilegerede grupper er dette imidlertid ikke naturligt, og denne sundhedsdyrkelse forkastes. Individer med megen kapital, specielt kulturel kapital, vil bearbejde, vurdere og indpasse ny viden i sine allerede eksisterende vaner, hvorimod individer med lidt kapital i højere grad vil have en tendens til fx at afvise informationskampagner angående sundhed og diæt, hvis disse ikke kan indpasses i den nuværende praksis. Dette underbygges af de forskellige svar angående eksperter anbefalinger alt efter kapitalbesiddelse.

Bourdieus tese om den kønnede habitus ser endvidere ud til at kunne belyse de observerede kønsforskelle i vægt. Mænd har generelt et højere BMI gennemsnit end kvinder og en større sandsynlighed for overvægt, mens mænd i mindre grad end kvinder går op i de sundhedsmæssige aspekter ved mad. Derudover ønsker kvinder – og specielt kvinder med megen økonomisk kapital – i højere grad end mænd at tabe sig, selvom de ligger inden for normalvægtsgrænsen. Sammenholdes resultaterne af analyserne med Bourdieu's teorier tyder det altså på, at der er forskellige krops-hexis og forskellige livsstile for mænd og kvinder. Kvinder tænker mad, sundhed og kroppen anderledes end mænd. Det er feminint at være mindre, mens maskulinitet oftere forbindes med noget stort og kraftfuldt. Dette skyldes naturligvis også, at mænd fra

naturens side er udstyret med flere muskler end kvinder. Vægtkategorierne er defineret ens for de to køn ud fra et sundhedsmæssigt perspektiv, da kvinder rent sundhedsmæssigt godt må have mere fedt på kroppen end mænd (Katzmarzyk 2003). Men som tidligere skrevet er det levede liv anderledes end det målte, hvorfor en stor mand i højere grad ses som robust og kraftfuld.

Alt i alt understøtter resultaterne af analysen Bourdieus praksisteori både på individniveau, men til dels også intergenerationelt. Der ser således ud til, at forældreværdier har afgørende betydning for børnenes vægt. Forældrelivsstile videreføres tilsyneladende til børnene, der er underlagt forældrenes opfattelser og praksis i forhold til mad, fysisk udfoldelse og kropsforståelse. Analyserne viser således vigtigheden af at inddrage hele familien og medtænke forældres handlinger og holdninger, når børns vægt adresseres. Og alt i alt understreges det, at kropsforståelser og præferencer er ressourceafhængige, og at individets sociale position og dispositioner må medtænkes i diskussionen af vægt og vægtrelaterede aspekter. Dermed er det det levede liv, der skal være i centrum og arbejdes ud fra.

Med denne artikel er der lagt op til, at fremtidig forskning på området tager et bredere fokus på livsstile og ressourcer relativt til socioøkonomi i forståelsen af overvægt og fedmeforekomst i befolkningen. I tillæg hertil vil kvalitativ forskning med et mere dybdeborende perspektiv på livsstile, værdier og handlinger i relation til vægt kunne informere området og ikke blot bringe egne resultater, men også kvalificere yderligere kvantitativ forskning i problematikken.

Litteratur

- Andersen, E.; Hutchings, B.; Jansen, J. & Nyholm, M. 1982: "Højde og vægt hos danske børn". *Ugeskrift for Læger*, 144, 1760-5.
- Bonke, J. & Greve, J. 2010: *Helbred, trivsel og overvægt blandt danskere*. København: Gyldendal.
- Bourdieu, P. 1978: "Sport and social class". *Social Science Information*, 17, 6, 819-840.
- Bourdieu, P. 1984: *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bourdieu, P. 1986: "The Forms of Capital". In: J.G. Richardson (Ed.): *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. New York: Greenwood Press.
- Bourdieu, P. 1996: "On the Family as a Realized Category". *Theory, Culture & Society*, 13, 3, 19-26.
- Bourdieu, P. 2001: *Masculine Domination*. Cambridge: Polity Press.
- Campos, P. 2004: *The Obesity Myth: Why America's Obsession with Weight is Hazardous to Your Health*. New York: Gotham Books.
- Carpiano, R.M. 2006: "Toward a neighbourhood resource-based theory of social capital for health: Can Bourdieu and sociology help?" *Social Science and Medicine*, 62, 165-175.

- Christensen, V.T. 2010: *Weight, Class and Gender. A Sociological Analysis of Weight and Weight Perception using Bourdieu's Concept of Lifestyle and Micro-econometric Methods*. PhD Afhandling. København: Sociologisk Institut, Københavns Universitet.
- Christensen, V.T. 2011: "Does Parental Capital Influence the Prevalence of Child Overweight and Parental Perceptions of Child Weight-Level?" *Social Science & Medicine*, 72, 4, 469-477.
- Cole, T.J.; Bellizzi, M.C.; Flegal, K.M. & Dietz, W.H. 2000: "Establishing a standard definition for child overweight and obesity worldwide: international survey". *British Medical Journal*, 320, 1240.
- Crossley, N. 2001: *The Social Body. Habit, identity and desire*. London: SAGE Publications.
- DIKE 1997: *Danskernes sundhed mod år 2000*. København: Dansk Institut for Klinisk Epidemiologi.
- DiMaggio, Paul & Mohr, John 1985: "Cultural Capital, Educational Attainment, and Marital Selection". *The American Journal of Sociology*, 90, 6, 1231-1261.
- Due, P.; Heitmann, B.L. & Sørensen, T.I.A. 2006: Adipositasepidemien i Danmark. *Ugeskrift for læger*, 168:129-32.
- Echo Research 2004: *Obesity in the Public Eye: Research report on perceptions in the global media of obesity and its causes*. Echo Research.
- Ekholm, O.; Kjølner, M.; Davidsen, M.; Hesse, U.; Eriksen, L.; Christensen, A.I. & Grøn-bæk, M. 2006: *Sundhed og sygelighed i Danmark & udviklingen siden 1987*. København: Statens Institut for Folkesundhed.
- Frohlich, K.L.; Corin, E., & Potvin, L. 2001: "A theoretical proposal for the relationship between context and disease". *Sociology of Health and Illness*, 23, 6, 776-797.
- Gatrell, A.C.; Popay, J. & Thomas, C. 2004: "Mapping the determinants of health inequalities in social space: can Bourdieu help us?" *Health and Space*, 10, 245-257.
- Holt, D. 1998: "Does Cultural Capital Structure American Consumption?" *Journal of Consumer Research*, 25, 1, 1-25.
- Huang, J.S. 2009: "Relationship Between Parents' and Children's Weight Perceptions Results of a Survey". *Infant, Child, & Adolescent Nutrition*, 1, 1, 15-20.
- Jensen, B.; Larsen, K.; Koudahl, P. & Andsager, G. 2007: *Ulyst i børn og unges sundhed – set i lyset af social kapital*. København: Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag.
- Jæger, M.M. & Katz-Gerro, T. 2010: "The Rise of the Eclectic Cultural Consumer in Denmark, 1964-2004". *The Sociological Quarterly*, 51, 3, 460-483.
- Jæger, M.M. & Holm, A. 2007: "Does parent's economic, cultural, and social capital explain the social class effect on educational attainment in the Scandinavian mobility regime?" *Social Science Research*, 36, 2, 719-744.
- Katzmarzyk, P.T.; Janssen, I. & Ardern, C.I. 2003: "Physical inactivity, excess adiposity and premature mortality". *Obesity Review*, 4, 4, 257-90.
- Kleiser, C.; Rosario, A.S.; Mensink, G.B.M.; Prinz-Lagenohl, R. & Kurth, B. 2009: "Potential determinants of obesity among children and adolescents in Germany: results from the cross-sectional KiGGS study". *BMC Public Health*, 9, 46.y.
- Kraaykamp, G. 2002: "Cumulative Advantages and Inequality in Lifestyle. A Dutch Description of Distinction in Taste". *The Netherlands' Journal of Social Sciences*, 38, 1, 121-143.

- Larsen, K. & Esmak, K. 2010: "Om studier af sundhed mellem Nikolas Rose og Pierre Bourdieu". I: Esmak, K.; Høyen, M. & Larsen, K. (red.): *Hvorfor Bourdieu?* Forlaget Hexis. S. 133-150.
- Lemon, S.C.; Rosal, M.C.; Zapka, J.; Borg, A. & Andersen, V. 2009: "Contributions of weight perceptions to weight loss attempts: Differences by body mass index and gender". *Body Image*, 6, 2, 90-96.
- Longhurst, B. & Savage, M. 1996: "Social class, consumption and the influence of Bourdieu: some critical issues". In: S. Edgell, K. Hetherington & A. Warde (Eds.): *Consumption Matters*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Matthiessen, J.; Groth, M.V.; Fagt, S.; Bilstoft-Jensen, A.; Stockmarr, A.; Andersen, J.S. & Trolle, E. 2008: "Prevalence and trends in overweight and obesity among children and adolescents in Denmark". *Scandinavian Journal of Public Health*, 36, 2, 153-160.
- McElroy, S.L.; Kotwal, R.; Malhotra, S.; Nelson, E.B.; Keck, P.E. & Nemeroff, C.B. 2004: "Are Mood Disorders and Obesity Related? A Review for the Mental Health Professional". *Journal of Clinical Psychiatry* 65, 5, 634-651.
- Millstein, R.A.; Carlson, S.A.; Fulton, J.E.; Galuska, D.A.; Zhang, J.; Blanck, H.M. & Ainsworth, B.E. 2008: "Relationships Between Body Size Satisfaction and Weight Control Practices Among US Adults". *The Medscape Journal of Medicine*, 10, 5, 119.
- Monaghan, L.F. 2008: *Men and the War on Obesity*. London: Routledge.
- Nysom, K.; Mølgaard, C.; Hutchings, B. & Michaelsen, K.F. 2001: "Body mass index of 0 to 45-y-old Danes: reference values and comparison with published European reference values". *International Journal of Obesity*, 25, 177-184.
- Pearson, S.; Hansen, B.; Sørensen, T.I. & Baker, J.L. 2010: "Overweight and obesity trends in Copenhagen schoolchildren from 2002 to 2007". *Acta Paediatrica*, 99, 11, 1675-1678.
- Pedersen, I.K. & Benjaminsen, L. 2006: "Er dopingerfaringer forbeholdt lavtuddannede? Doping som en social praktik". *Dansk Sociologi*, 17, 3.
- Poulsen, A.L. 2004: "En kamp om kvindelighed: Bourdieus feltbegreb som værktøj". *Dansk Sociologi*, 15, 2.
- Prieur, A. & Rosenlund, L. 2010: "Kulturelle skel i Danmark". *Dansk Sociologi*, 21, 2, 47-77.
- Reilly, J.J.; Methven, E.; McDowell, Z.C.; Hacking, B.; Alexander, D.; Stewart, L. & Kelnar, C.J.H. 2003: "Health consequences of obesity". *Archives of Disease in Childhood*, 88, 748-752.
- Rich, E. & Evans, J. 2005: "'Fat Ethics' – The Obesity Discourse and Body Politics". *Social Theory and Health*, 3, 4, 341-358.
- Sarlio-Lähteenkorva, S.; Lissau, I. og Lahelma, E. 2006: "The social patterning of relative body weight and obesity in Denmark and Finland". *The European Journal of Public Health*, 16, 1, 36-40.
- Smith, L.H. & Holm, L. 2010: "Social class and body management. A qualitative exploration of differences in perceptions and practices related to health and personal body weight". *Appetite*, 55, 2, 311-8.
- Sweeting, H.N. 2008: "Gendered dimensions of obesity in childhood and adolescence". *Nutrition Journal*, 7, 1.
- Veenstra, G. 2007: "Social space, social class and Bourdieu: Health inequalities in British Columbia, Canada". *Health and Place*, 13: 14-31.

- Wang, Y. og Beydoun, M.A. 2007: "The Obesity Epidemic in the United States—Gender, Age, Socioeconomic, Racial/Ethnic, and Geographic Characteristics: A Systematic Review and Meta-Regression Analysis". *Epidemiologic Review*, 29, 6-28.
- Wardle, J.; Haase, A.M. & Steptoe, A. 2006: "Body image and weight control in young adults: international comparisons in university students from 22 countries". *International Journal of Obesity*, 30, 4, 644-651.
- Warin, M.; Turner, K.; Moore, V. & Davies, M. 2008: "Bodies, mothers and identities: rethinking obesity and the BMI". *Sociology of Health & Illness* 30, 1, 97-111.
- WHO 2000: *Obesity: preventing and managing the global epidemic. Report of a WHO Consultation, WHO Technical Report Series*. Geneva: World Health Organization.
- Williams, S.J. 1995: "Theorising class, health and lifestyles: can Bourdieu help us?" *Sociology of Health & Illness*, 17, 5, 577-604.
- Wilson, T.C. 2002: "The Paradox of Social Class and Sports Involvement: The Roles of Cultural and Economic Capital". *International Review for the Sociology of Sports*, 37, 1, 5-16.
- Wyatt, S.B.; Winters, K.P. & Dubbert, P.M. 2006: "Overweight and obesity: Prevalence, consequences, and causes of a growing public health problem". *American Journal of the Medical Sciences*, 331, 166-174.
- Øygard, L. 2000: "Studying food tastes among young adults using Bourdieu's theory. *Journal of Consumer Studies and Home Economics*, 24, 3, 160-169.

Appendiks A. Beskrivende statistik af kontrol variable

<i>Variable</i>		<i>Gennemsnit</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>
<i>Voksne</i>				
Køn	1 = mand	0,161	0	1
Økonomisk kapital	Mængde	-0,154	-2,349	1,931
Kulturel kapital	Mængde	-0,009	-1,651	3,240
Social kapital	Mængde	-0,047	-1,081	1,382
Alder	Antal år	54,03	18	94
Enlig	1 = enlig	0,418	0	1
Børn	1 = ja	0,246	0	1
I arbejde	1 = ja	0,552	0	1
Arbejdsløs	1 = ja	0,034	0	1
Orlov	1 = ja	0,009	0	1
Pensioneret	1 = ja	0,378	0	1
Studerende	1 = ja	0,027	0	1
<i>Børn</i>				
Køn	1 = dreng	0,500	0	1
Økonomisk kapital	Mængde	0,356	-2,097	1,619
Kulturel kapital	Mængde	0,650	-1,530	2,355
Social kapital	Mængde	0,888	-1,017	1,348
Alder	Antal år	11,54	5	17
Forælder alder	Antal år	41,76	22	66
Forælder overvægtig	1 = ja	0,468	0	1
Enlig forælder	1 = ja	0,179	0	1
Mor hovedindkøber	1 = ja	0,857	0	1